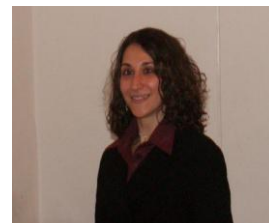

POLITICA INDUSTRIALĂ ȘI COMERCIALĂ PE PIAȚA UNICĂ EUROPEANĂ

As.univ.dr.ec.matem. Mihaela VARTOLOMEI
Universitatea „Politehnica” din Timișoara

Absolventă a Facultăților de Științe-Economice și Matematică, a cursurilor de master, doctor în economie din 2007, asistent universitar la Facultatea de Management în Producție și Transporturi, Catedra de științe economice și socio-umane, la Universitatea „Politehnica” din Timișoara; autor a trei cărți de specialitate și a numeroase lucrări științifice.

REZUMAT

În cadrul politicilor europene de însoțire a Pieței Unice, al cărei obiectiv principal este să asigure competitivitatea Industriei UE, în vederea obținerii de produse competitive, calitativ și cantitativ, politica concurenței și politica industrială sunt două politici simultane, complementare și concurente. Triunghiul politicii de concurență europeană permite punerea în evidență a faptului că intensitatea concurenței în Europa depinde de politica dusă privind concurența, dar și de realitatea pieței interne și de efectele politicilor europene. Instrumentele politicii industriale comunitare, fără a fi definite prin norme precise, se interferează cu cele ale altor politici comune ale U.E.: politicile comerciale, politica concurenței, ajutoarele de stat, conformitatea produselor și accesul pe piețe.

ABSTRACT

In the framework of the European attendance policies of the Single Market, of which main objective is to ensure the industry competitiveness of European Union, in order to obtain competitive products, qualitatively and quantitatively, the competition policy and industrial policy are two simultaneous, complementary and competing policies. The triangle of European competitiveness allows making obvious the fact that the intensity of the competition in Europe depends of the policy regarding the competition and also by the reality of the Single Market and the effects of the European policies. The instruments of the industrial communitarian policy, without being defined by precise norms, are intersecting with other European commune policies: the commercial policies, the competition policy, public assistance, the products concordance and the market access.

Cuvinte cheie: politica comerciala, politica industrială, mediu, efecte macroeconomice

Keywords: Competing policy, industrial policy, environment, macroeconomic effects

1. FUNDAMENTELE TEORETICE ALE POLITICII CONCURENȚIONALE ȘI INDUSTRIALE

În cadrul politicilor europene de acompaniere a Pieței Unice, al cărei obiectiv principal este să asigure competitivitatea industriei UE, în vederea obținerii de produse competitive, calitativ și cantitativ, politica concurenței și politica industrială sunt două politici simultane, complementare și concurente. Se înregistrează o delimitare netă ce traversează gândirea economică în domeniul politicilor economice¹. Liberalismul cel mai radical consideră concurența un obiectiv în sine, iar politica industrială, pentru a nu crea distorsiuni în jocul pieței, trebuie să fie exclusiv orizontală. Punerea în evidență însă a imperfecțiunilor pieței conduce la ideea de a desfășura o politică industrială activă și mai selectivă iar politica concurenței trebuie să întărească competitivitatea Europei.

Politica concurenței și politica industrială sunt, cel puțin în parte, contradictorii: politica concurenței se

bazează pe neutralitate și neutralizarea tuturor piedicilor în jocul pieței, pe când politica industrială privilegiază selectivitatea. În acest conflict între două politici, în cadrul european, politica concurenței are întâietate.

Tratatul de la Maastricht consacră industriei un articol (Art. 157, ex. Art. 130), iar potrivit primului paragraf “Uniunea și statele membre veghează astfel încât condițiile necesare competitivității industriei comunitare să fie asigurate”. În acest sens, în conformitate cu legile pieței deschise și concurențiale, statele membre vor acționa pentru:

- a) accelerarea adaptării industriei comunitare la schimbările structurale;
- b) încurajarea unui mediu favorabil inițiativei și dezvoltării întreprinderilor din spațiul Uniunii și mai ales a întreprinderilor mici și mijlocii;
- c) încurajarea unui mediu favorabil cooperării între întreprinderi;
- d) favorizarea unei mai bune exploatare a potențialului industrial al polilor de inovare, de cercetare și de dezvoltare tehnologică”.

În cel de-al doilea paragraf, Tratatul subliniază necesitatea unei colaborări a statelor membre: „statele membre se consultă reciproc în colaborare cu Comisia, atât cât este necesar, coordonându-și acțiunile lor. Comisia este în-

¹ Ruptura este atât de natură politică cât și rațională. Franța și alte țări ale Sudului Uniunii Europene preconizează mai degrabă o politică intervenționistă, în timp ce alte state, Regatul Unit și Germania, sunt favorabile politicii industriale esențial orizontală.

sărcinată să ia orice inițiativă pentru a promova această coordonare”.

Al treilea paragraf subliniază mult mai precis conținutul politicii industriale; el reduce specificitatea politicii industriale indicând că celelalte politici prevăzute de Tratat participă la punerea în aplicare și în același timp restrâng în mod deosebit importanța măsurilor proprii fixând două limite: una privind procedura, deoarece unanimitatea este menținută pentru definirea regulilor comunitare, cealaltă se referă la fondul problemei, deoarece politica industrială nu trebuie să introducă distorsiuni de niciun fel de nivel. „Comunitatea contribuie la realizarea obiectivelor vizate de paragraful 1 prin intermediul politicilor și acțiunilor pe care le ia, cu titlul de alte dispoziții ale prezentului Tratat. Consiliul statuând în unanimitate..., pentru a decide măsurile specifice destinate a sprijini acțiunile duse în statele membre în scopul realizării obiectivelor vizate la paragraful 1. Prezentul titlu nu constituie o bază pentru introducerea, de către comunitate, a oricărei măsuri putând să antreneze distorsiuni ale concurenței”.

Politica industrială europeană, puternic impregnată de principiile liberalismului, lasă în grija pieței preocuparea de a orienta evoluția activității productive.

În conformitate cu marile principii ale acțiunilor UE în domeniul industrial, Comisia Europeană a UE a formulat patru mari direcții care stau la baza politicii industriale:

promovarea investițiilor imateriale (care include mai ales formarea profesională, cercetarea și dezvoltarea tehnologică); dezvoltarea cooperării industriale (care cuprinde cu precădere întărirea prezenței industriei europene pe piețele geografice în puternică creștere); menținerea unei concurențe echitabile (care ia în considerare multiplicarea alianțelor strategice, eliminarea acordurilor bilaterale discriminatorii, întărirea disciplinei interne a Uniunii în materie de concurență, deschiderea piețelor etc.) precum și modernizarea intervenției publice (adică asigurarea unei bune funcționări a Pieței Interne, întărirea cooperării administrative între statele membre și Comisia Europeană, simplificarea mecanismelor publice care influențează competitivitatea industrială a Uniunii, urmărirea reglementărilor și simplificarea administrativă).

La mijlocul deceniului trecut marile linii ale politicii industriale comunitare au fost concretizate într-un program de acțiune centrat pe patru priorități ce vizează favorizarea activității industriale, și anume: dezvoltarea pieței interne; luarea în considerare a nevoilor industriei în politica de cercetare; crearea unei societăți a informației; promovarea cooperării industriale.

Programul Comisiei Europene a stabilit drept obiective modernizarea industriei, garantarea unei concurențe echitabile în interiorul și exteriorul Uniunii, întărirea cooperării și promovării factorilor de competitivitate.

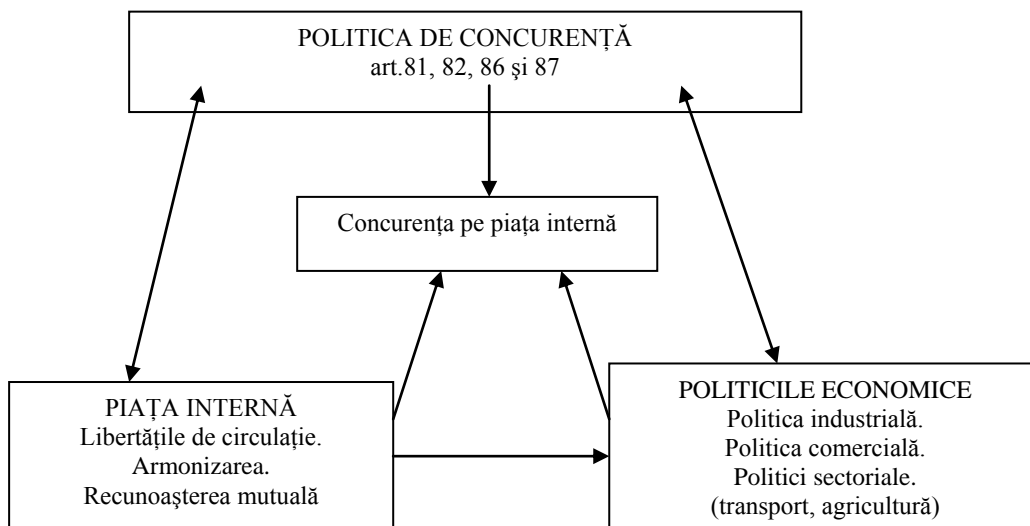

Fig. 1. Triunghiul politicii de concurență europeană.

Sursa: P. Faugère. Economia europeană, pag.106. (care o preia de la Pelkmans, p.187) (1997), pag.188.

Triunghiul politicii de concurență europeană (fig. 1) evidențiază faptul că intensitatea concurenței în Europa depinde de politica dusă privind concurența, dar și de realitatea pieței interne și de efectele politicilor europene. Ca urmare, diferite comportamente pot să se completeze și să se cumuleze. Astfel, „cu cât piedicile pe piața internă sunt eliminate, cu atât politica concurenței trebuie să

intervenă pentru a promova sau reinstaura concurența”. Problema care se pune este de a ști dacă politicile comune sprijină sau complică politica privind concurența. Raporturile între politica industrială și politica concurenței sunt complexe: fie obiectivul concurenței primează, și atunci politica industrială poate fi concepută ca o simplă prelungire a unei politici vizând a crea un mediu

concreționar sau, dimpotrivă, într-o perspectivă mai voluntaristă, politica concurenței, un simplu instrument pentru o mai mare eficacitate². Când există puternice economii de scară și când întreprinderile mici produc la un cost net superior celui al întreprinderilor mari, monopolul, care este un „monopol natural” sau marea întreprindere este generatoare de eficacitate. Astfel că industriile în care costurile de intrare și economiile de scară sunt ridicate (industria aerospațială), prețul de monopol poate fi inferior celui care ar rezulta dintr-o concurență vie între întreprinderi mici, ineficiente. Pe o piață marcată de anumite imperfecțiuni (economii de scară, costuri irecuperabile, inovație, informație asimetrică) apar argumente în favoarea concentrării și a protecției dreptului de proprietate. Astfel, dacă drepturile de proprietate de invenție nu sunt protejate, proprietarul nu are interes a-și difuza inovațiile sale și cercetătorii nu au interes să inventeze.

Potrivit Tratatului de la Maastricht, „Politica Comercială Comună este bazată pe principii uniforme în ceea ce privește modificările tarifare, prevederile acordurilor tarifare și comerciale, uniformizarea măsurilor de liberalizare, politica de export, precum și în ceea ce privește măsurile de apărare comune, dintre care cele referitoare la dumping și subvenții”.

Tratatul prevede că pentru aplicarea unei asemenea politici comerciale comune Comisia Europeană trebuie să facă propuneri Consiliului. Dacă acordurile cu unul sau mai multe state sau organizații internaționale trebuie să fie negociate, Comisia prezintă recomandări Consiliului, care autorizează deschiderea negocierilor necesare. Aceste negocieri sunt conduse de către Comisie, care se consultă cu „Comitetul Art.113” desemnat de către Consiliu pentru a-l asista în această acțiune.

Politica Comercială Comună cuprinde ansamblul reglementărilor vamale aplicabile țărilor terțe:

- a) tariful vamal comun;
- b) restaurarea contingentelor de import;
- c) restituirea taxelor antidumping (adică a taxelor aplicabile produselor importate în UE la un preț inferior prețurilor de vânzare în țările producătoare);
- d) armonizarea regimurilor de sprijin acordate de către statele membre exportatorilor către țările terțe.

Prin obiectivele arătate PCC se constituie într-un ansamblu de relații externe ale UE. Comisia dispune în acest sens de puteri importante de negociere și de execuție.

Instrumentele politicii comerciale comune a UE sunt în prezent în cea mai mare parte armonizate la nivelul UE și țin de politicile comerciale ale statelor: tariful extern, tarifele vamale, barierele netarifare.

² În afară de aceasta se poate întreba dacă politica concurenței vizează să protejeze consumatorii finali sau întreprinderile. În anumite cazuri, abuzul de poziție lezează întreprinderile, concepția europeană asupra concurenței nu se referă la o singură bunăstare globală, ci tinde să-i protejeze de asemenea și pe producători.

2. RELAȚIA MEDIU – COMPETITIVITATE ÎN POLITICA INDUSTRIALĂ A UE

Europeenii resimt nevoia schimbării acelei mentalități care încerca până nu demult să consacre triumful economiei imateriale asupra economiei reale. Se pune problema salvării unei rețele întregi de industrie europeană, construită în mod tradițional. Respectarea normelor de mediu (mai ales în industria chimică) trebuie să nu deterioreze competitivitatea industriei europene. Aspectele și opiniile cu privire la echilibrul mediu-competitivitate sunt încă divergente în cadrul Comisiei Europene. Marile concerne industriale din U.E. nu doresc să fie depășite la competitivitate pe piețele externe, ca urmare a pretențiilor exagerate ale ecologiștilor, prin care li se induc costuri suplimentare. Iată câteva principii după care ar trebui să se ghideze acțiunile de menținere a unei structuri diversificate a industriei europene, plecând de la realitatea că această industrie angajază peste 80 de milioane de salariați: piața europeană trebuie considerată un ansamblu unic, și nu o sumă de 27 de piețe separate, cu respectarea însă a caracteristicilor și tradițiilor naționale; nu trebuie neglijată competitivitatea în plan mondial a industriei europene, în ecuația ei cu protecția mediului și cu respectarea normelor sociale; întreprinderile trebuie responsabilizate nu numai față de acționari și investitori, dar și față de muncitori; trebuie stabilite unele obiective strategice și inițiative comunitare pentru marile proiecte de dimensiuni europene (cum ar fi proiectul Galileo).

Consiliul European de la Lisabona, din martie 2000, a pus bazele unui nou obiectiv strategic pentru deceniile viitoare: de a face din Uniunea Europeană cea mai dinamică și competitivă economie bazată pe știință din lume, capabilă de creștere economică susținută, ca și de crearea mai multor locuri de muncă și de crearea unei mari coeziuni sociale. Uniunii Europene îi revine sarcina de a menține și dezvolta competitivitatea industriei producătoare pe fundalul interdependenței industriei cu serviciile. Factorii cheie pentru o industrie competitivă în următorii ani sunt: cunoștințele, inovațiile și antreprenoriatul. Astfel, noile cunoștințe din educație, formare și cercetare trebuie puse la dispoziția industriei. Sau, cu alte cuvinte, noile tehnologii, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare, biotehnologia și nanotehnologia, trebuie să se dezvolte în paralel cu dobândirea de noi priceperi și cunoștințe în utilizarea lor. Fiecare sector al industriei trebuie să devină inovator, iar condițiile de stimulare a inovației trebuie să fie prezente și asigurate printr-o politică adecvată. Europa trebuie să-și dezvolte capacitatea antreprenorială și să-și asume riscuri pentru afaceri noi și de mai mare anvergură. Și acest lucru este susținut de studii care menționează că europenii par că resping riscul antreprenorial, multumindu-se cu o creștere limitată a afacerilor lor și că nu sunt dispuși în recunoașterea și recompensarea contribuției sociale a celor care riscă.

În acest sens, Comisia, prin analizele sale și prin monitorizarea concurenței în sectoarele industriei, va asigura un echilibru între politicile care influențează concurența: politica în domeniul concurenței, piața internă, cercetarea și dezvoltarea, educația, comerțul și dezvoltarea durabilă.

Instrumentele, precum cele de tipul evaluării impactului sau a analizei cost-beneficiu, care fac deja parte din politica la nivelul Comisiei, sunt dezvoltate și rafinate în practică pentru a se asigura faptul că intervențiile politicii industriale sunt cele care răspund necesităților și că rezultatele pot fi previzibile. De exemplu, politica industrială viitoare trebuie să fie ea însăși inovatoare și să creeze instrumente de normare noi și mai puțin deranjante, centrate mai mult pe rezultate decât pe mijloacele folosite, și să lase industria să-și găsească singură soluțiile.

Consiliul European de la Barcelona, din martie 2002, a semnalat nevoia de reforme economice, de liberalizare, de accelerare a creșterii economice, dacă U.E. vrea să țină pasul cu S.U.A. și să-și consolideze rolul de actor economic mondial de prim calibr. Summit-ul de la Barcelona marchează momentul trecerii la reforme esențiale în stimularea competitivității industriale: începând cu anul 2004, beneficiarii industriali (mai puțin cei casnici) vor putea să-și aleagă singuri furnizorul de energie electrică și gaz; începând cu anul 2005, piețele serviciilor se vor integra într-o piață unică; programul european „Galileo”, care constituie o replică la dominația Statelor Unite în domeniul tehnologiei de lansare pe orbită a sateliților, va fi continuat; începând cu anul 2010, cheltuielile cu cercetarea și dezvoltarea în U.E. se vor majora la 3% din PIB, față de 1,9% în prezent, începând cu anul 2005, tehnologia „broadband” (bandă largă) în conectarea la Internet este mai ușor accesibilă în întreaga U.E.; începând cu anul 2004, zona de control a traficului aerian european s-a generalizat și uniformizat, în cadrul programului „cerul unic european”;

3. EVOLUȚII ÎN POLITICA INDUSTRIALĂ A U.E.

Tratatul de la Roma nu prevăzuse nicio dispoziție specifică în problema politicii industriale comparativ cu politica agricolă și a politicii de transport. În prevederile tratatului, care vizau în mod deosebit realizarea unei mari piețe a bunurilor, regulile activităților productive erau cuprinse în politica de concurență și de comerț exterior. Politica industrială, la începutul procesului de integrare, era considerată esențialmente de competența guvernelor naționale. O adevărată turnantă în politica industrială se găsește la mijlocul anilor 80, când se pune problema unei politici industriale comunitare.

În evoluția politicii industriale se pot distinge două perioade. În prima perioadă, specifică politicii industriale

naționale, pot fi reliefate patru caracteristici majore ale acestei politici și anume:

1. politicile industriale naționale fac obiectul unei supravegheri a instanțelor europene în ceea ce privește subvențiile pentru întreprinderi, dar atitudinea comisiei este pozitivă când este vorba de sectoare în criză și care trebuie să sufere o profundă restructurare comparativ cu susținerea și stimularea financiară a sectoarelor de viitor de înaltă tehnologie;

2. la nivel comunitar se păstrează aceeași orientare sectorială care vizează sectoarele în declin: oțel, textile, șantiere navale și de asemenea sectoarele de înaltă tehnologie;

3. marile realizări industriale sunt mai mult europene decât comunitare, când este vorba de spațiu (de exemplu, racheta Ariane, care a asociat, în 1973, Spania, Suedia și Elveția; sau, de exemplu, obiectul Airbus care de asemenea a atins nivel european, dar nu comunitar).

4. ideea unei politici industriale comunitare demarează în anii 70 cu programe „de politică industrială și tehnologică” și, la începutul anilor 80, cu „strategii industriale ale comunității”, fără concretizare evidentă a acestei problematice.

În conformitate cu raportul Cecchini, mijlocul anilor 80 marchează dezvoltarea unei noi problematice a politicii industriale, atât în ceea ce privește conceptualizarea ei cât și punerea în aplicare. În practică, în această perioadă însă, Comisia este mult mai riguroasă în supravegherea ajutoarelor publice naționale față de întreprinderi și mai ales față de întreprinderile publice (Renault, Air France). Cartea Albă din 1990 cu privire la politica industrială remarcă o nouă evoluție în concepția despre această politică. În acest document, critica politicilor sectoriale, care „pot funcționa un anumit timp, dar întârziind ajustările structurale, producând pierderi în crearea locurilor de muncă” este însoțită de elogiul cu privire la politica de mediu. În Cartea Albă în legătură cu politicile sectoriale sunt formulate trei axe, din care una doar se referă la politica industrială specifică. Primul ax se referă în mod deosebit la politica pe termen lung a mediului întreprinderii, care cerea „fixarea de condiții stabile și pe termen lung, pentru a permite o funcționare eficace a economiei, însoțită de un mediu concurențial și un nivel înalt de formare, de coeziune și de protecție a mediului”. Cel de-a doilea ax prevăzut în Cartea Albă leagă strâns politica industrială de realizarea pieței interne: „a pune în acțiune principalii catalizatori în vederea ajustărilor structurale, desăvârșirea pieței interne joacă un rol strategic”. Cel de-al treilea ax al Cărții Albe formulează căile unei politici industriale ușoare și nonsectoriale: „dezvoltarea instrumentelor permițând accelerarea ajustărilor structurale, întărirea bazei tehnologice și de îmbunătățire a competitivității, mai ales pentru exploatarea condițiilor oferite de către diversitatea regională și promovarea întreprinderilor mici și mijlocii”.

4. OBIECTIVELE POLITICII INDUSTRIALE ȘI COMERCIALE A UNIUNII EUROPENE

Instrumentele politicii industriale comunitare, fără a fi definite prin norme precise, se interferează cu cele ale altor politici comune ale U.E.: politicile comerciale, politica concurenței, ajutoarele de stat, conformitatea produselor și accesul pe piețe. Măsurile aplicate au tangență cu stabilitatea macroeconomică, cu cercetarea științifică, protecția mediului, asistența socială etc.

Obiectivele politicii industriale ale Uniunii europene pot fi sistematizate astfel:

a) cele care vizează producția industrială: protejarea și/sau promovarea anumitor industrii; raționalizarea anumitor industrii; coordonarea transferului de resurse între industrii; promovarea investițiilor industriale;

b) cele care vizează organizarea industrială: întărirea concurenței; stimularea întreprinderilor mici și mijlocii; dezvoltarea ofertei de infrastructuri (energie, transporturi și telecomunicații); promovarea anumitor amplasamente industriale;

c) cele care vizează corectarea situațiilor de eșec al piețelor: promovarea cercetării-dezvoltării, a inovării și difuzării tehnologice; stimularea investiției în capitalul uman; diseminarea informației privind oportunitățile de afaceri; protecția mediului inconjurator și combaterea poluării.

În ceea ce privește politica comercială, efectele din eliminarea barierelor netarifare și efectele macroeconomice ale desăvârșirii Marii Piețe Unice Europene sunt reflectate în figura 2.

Schema scoate în evidență principalele mecanisme pozitive.

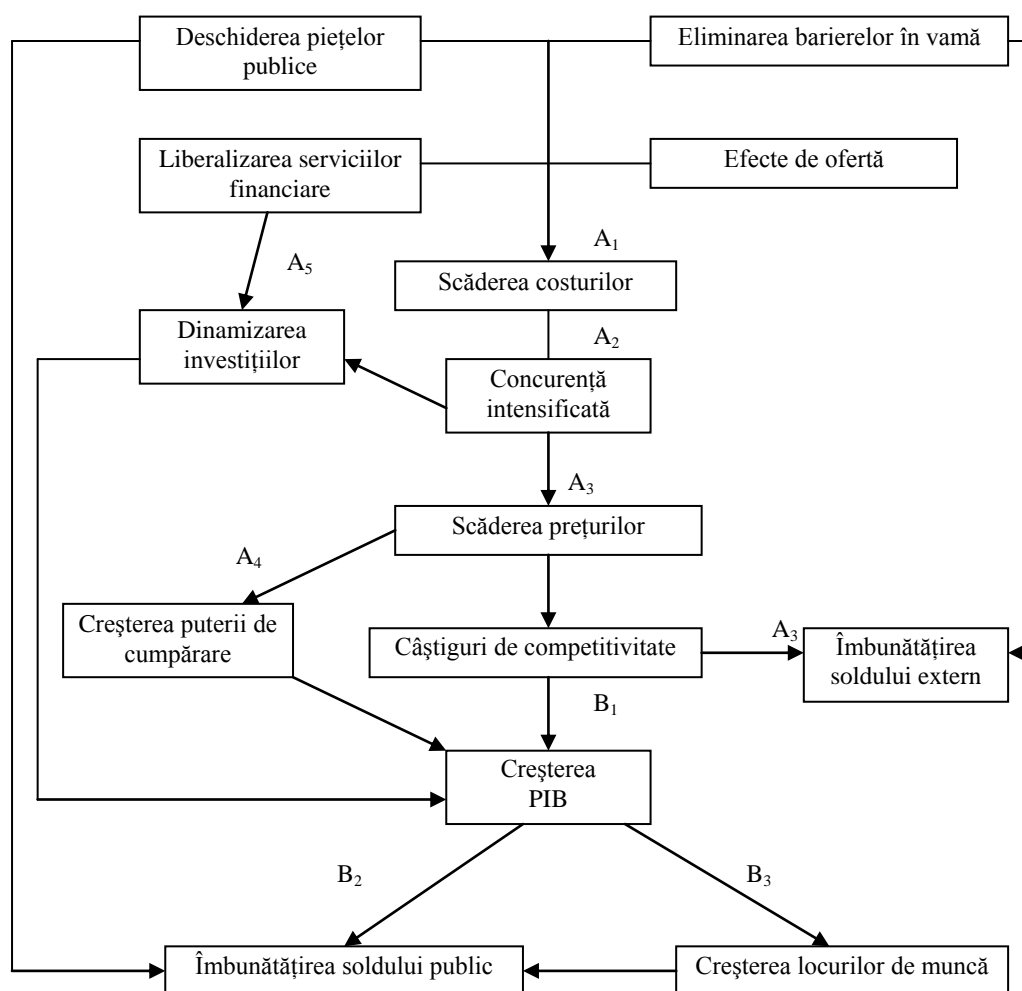

Fig. 2. Efectele macroeconomice ale desăvârșirii Marii Piețe Unice Europene.

Partea de sus a schemei:
 - se bazează pe legăturile exprimate de A₁-A₅ prin prețuri.
 - A₁ – arată efectul asupra costurilor din diferitele măsuri (este linia centrală a raționamentului);

- A₂ – asociază o scădere de cost unei scăderi de preț, ceea ce presupune o concurență fără care producătorii ar recupera scăderea costului sub forma creșterii profiturilor (suntem în spiritul analizei potrivit căreia prețurile se

formează în funcție de costuri), analiza inflației prin costuri, inflația prin cerere se supune altei logici;

- A_3 și A_4 – sugerează că scăderea prețurilor determină numai câștiguri în puterea de cumpărare și câștiguri de competitivitate – ceea ce este mecanic, dar și o stimulare a cererii¹.

Elasticitatea cererii externe prin raport la prețuri nu este suficient demonstrată, mai ales când competitivitatea este o problemă de calitate și mai puțin de preț.

- A_5 – este bazată tot pe prețuri, ea arată că investiția acționează efectiv pe baza ratei dobânzii;

- în josul schemei;

- B – trimite la legături ce trec prin cerere, și nu prin prețuri;

- B_1 și B_2 înseamnă că producția răspunde la cerere – legătura cu teoriile Keynesiene este evidentă;

- B_3 – asociază producția și ocuparea, însemnând că sporirea producției nu se operează numai prin câștiguri de productivitate, ci și prin crearea de locuri de muncă.

5. CONCLUZII

Uniunea Europeană a țesut un sistem de acorduri de comerț și cooperare cu multe țări și regiuni din lume. Întinderea și profunzimea acestor acorduri, adesea legate de un ajutor financiar, variază deosebit de la o regiune la alta. În mod normal, acordurile cele mai strânse au fost încheiate cu vecinii cei mai apropiați de Uniunea Europeană și cu candidații la aderare.

Termenul „politica industrială” a fost aproape prohibit în Uniunea Europeană în ultimul deceniu, datorită asocierii sale cu planificarea producției industriale. Recent, însă, Comisia Europeană a reactualizat termenul de „politică industrială”, conferindu-i noi dimensiuni bazate pe următoarele premise: producția de mărfuri pentru satisfacerea nevoilor individului constituie baza activității economice, iar industria își are rolul ei în raport cu „noua economie” (care poate fi un sprijin, și nu un înlocuitor al producției reale); dezvoltarea liberă a activității industriale are nevoie de un cadru juridic, științific, tehnic și social adecvat; într-o dezvoltare echilibrată a economiei, tradițiile și capacitățile de producție create în Europa de-a lungul anilor trebuie avute în vedere și menținute cu grijă; normele comunitare impun industriei respectarea exigențelor sociale și de mediu, fără însă a neglija exigențele de competitivitate la nivel mondial.

BIBLIOGRAFIE

1. **Silași G., Rollet Ph., Trandafir N., Vădăsan I.**, „*Economia Uniunii Europene: O poveste de succes?*”, Editura de Vest, 2005.
2. **Sută N.**, „*Integrare economică europeană*”, Editura Economică, București, 1999.
3. **Vartolomei M., Silași G.** „*Competitivitatea prin politici industriale și sub impulsul științei, al cercetării și dezvoltării tehnologice*”, Ziuă Internațională a Economistilor, 2003.
4. **Vartolomei M.**, „*Considerații privind efectele integrării României în Uniunea Europeană asupra calității produselor industriale Românești*”, Buletinul AGIR 2005.

¹ Dacă este simplu să se observe că cererea internă crește prin scăderea prețului, efectul asupra cererii externe prin scăderea prețului este mai puțin clară.

$$I_1^0$$